

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

No 8

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 799 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-avgustda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayeich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Smart-logistika texnologiyalarini joriy etish orqali oziq-ovqat mahsulotlarini yetkazib berish tizimini optimallashtirish (Toshkent viloyati misolida).....	14
Mavlanov Sobirjon Pardabayevich	
Tijorat banklarida korporativ boshqaruvning xalqaro tamoyillari asosida boshqaruv sifatini oshirish	20
Sattarov Umirzoq	
Современные банковские продукты	24
Хужамуратов Аббос Мардонович	
Amerika qo'shma shtatlarining ijtimoiy himoya tizimi.....	29
Abdullayeva Sayyora Aleksandrovna	
Совершенствование рынка услуг высшего образования как фактор повышения занятости населения в условиях цифровой экономики.....	33
Ибрагимов Тимур Ибодуллаевич, Асланова Дилбар Хасановна	
Iqtisodiy fanlarni o'qitishda interaktiv metodlarning qo'llanilishi va ularning samaradorligi.....	39
Kabulov Baxram Kuzibaevich	
Korxonalarda raqobat razvedkasi tizimlarini rivojlantirishda innovatsion raqamli texnologiyalarining o'rni.....	45
Tursunxo'jayev Sardor Jamoliddin o'g'li	
O'zbekiston banklarida sun'iy intellekt foydalanish samaradorligini oshirish.....	51
Kamolov Sardorbek Davlatjon o'g'li	
Agrar korxonalar xo'jalik faoliyatida risklarni boshqarish bo'yicha samarali boshqaruv qarorlarini qabul qilishning metodologik asoslari.....	59
Baymirzaev Dilmurod Nematovich	
Основные направления инвестиционной политики Узбекистана в соответствии со стратегией-2030	66
Исомов Б. С.	
Tashish va saqlash xizmatlarini ko'rsatuvchi korxonalarda raqamli texnologiyalardan foydalanish holati.....	70
Rajabov Orzujon Mamasoliyevich	
Ijtimoiy infratuzilmani modernizatsiya qilishda DXSHning o'rni: madaniyat va sport sohasida imkoniyatlar	78
Baykalonov Jalil G'aybulloyevich	
Анализ состояния и перспективы развития активного и спортивного туризма в Узбекистане.....	93
Бойко Фарида Чингисовна, Ивонина Наталья Викторовна	
Переоценка и фальсификация стоимости имущества: международные практики, риски и пути решения.....	99
Мансурова Сайёра Бахтияровна	
Hudud sanoati tarkibiy o'zgarishlarini prognozlash usuli.....	106
Djumayev Farrux Toshmuratovich	
Углеродный след и декарбонизация промышленности Узбекистана: роль возобновляемой энергетики и международный опыт	111
Авезова Нилуфар Раббанакуюловна, Ощепкова Эльвира Ахтемовна, С.М. Махмудов, А.А. Холиков, Авезова Нилуфар Раббанакуюловна	
The process of developing startups based on management principles	119
Ilxamov Azizbek Yodgor o'g'li	
The impact of economic policy on non-performing loans: the case of Uzbekistan.....	126
Jalalov Mashkhurbek Gaybullo ugli	
Основные направления инвестиционной политики Узбекистана в соответствии со стратегией-2030	134
Исомов Б. С.	

Ko'p kvartirali uylarni boshqaruv organlari tomonidan aholiga sifatli xizmat ko'rsatishni qo'llab quvvatlashni takomillashtirish	138
Umarov Begzodbek Jaloldinovich	
O'zbekistonda iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishning institutsional asoslari.....	143
Fayzullayev Jonibek Negmatullayevich	
Davlat - xususiy sheriklik loyihalarining samaradorligini oshirish.....	150
Tursunov Imomnazar Egamberdiyevich, Hamroyev G'ayratjon Sultonovich	
O'zbekiston sug'urta bozorida hayot sug'urtasi xizmatlarining rivojlanish tendensiyalari va istiqbollari.....	155
Bazarov Zakir Xonqulovich	
Tijorat banklari likvidligini tartibga solish yo'llari.....	160
Tursunpo'latov Sohbnazar Kasimjon o'g'li, Nomozova Mohinur Maxmud qizi	
Atrof-muhit ifloslanishini kamaytirishda yashil moliya vositalarining roli: xalqaro tajriba va O'zbekiston imkoniyatlari	163
Yuldasheva Madina Tohir Qizi	
Geofazoviy ma'lumotlar asosida hududlarning farovonlik darajasini aniqlash	173
Toymasov Zufarjon Zokir o'g'li	
Методы и критерии оценки эффективности конкурентоспособности предприятия	179
Кучаров Абдор Сабижанович, Бобожонов Азиз Бабаханович, Алижанова Камила Тохир кизи	
Korxonalarda innovatsion jarayonlarni boshqarishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish.....	187
Narbayeva Dilnoza Darvishaliyevna	
Development of entrepreneurship in Uzbekistan: management strategies in the context of economic reforms	192
Ibragimova Saida Ilkhomovna	
Aloqa korxonalari xizmat faoliyatida diversifikatsiya qilishning ilmiy baholash usullari va ulardan foydalanish.....	197
Tursunova Mastura Taxirovna	
Developing effective marketing strategies for tourism development in Uzbekistan	204
Fayzullayev Nodirbek Baxtiyor o'g'li	
Yakka tartibdagi tadbirkorlarni soliqqa tortish mexanizmlarini takomillashtirish masalalari.....	208
Yuldashev Yashnarjon Xolmirzayevich	
Yoshlar sanoat va tadbirkorlik zonalarida investitsiya loyihalarini bank kreditlari orqali moliyalashtirish.....	212
Jamalova Dilnoza Egamberdiyevna	
Цифровизации системы стратегического управления предприятий нефтегазовой отрасли Республики Узбекистан.....	217
Азимов Кабул	
Индекс устойчивости региона против бедности (poverty resilience index – pri): на примере бухарской области Республики Узбекистан (2024)	223
Мухамедова Мадинабону Мехридиновна	
Экономические аспекты внедрения цифровых технологий в полиграфии.....	230
Юсупхужаева Шахноза Музаффар кизи	
Mintaqalararo iqtisodiy hamkorlikni shakllantirish va barqaror rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari.....	233
Sattorov R. A.	
Web3'da real vaqt ma'lumot sinxronizatsiyasi — tarmoqdagi kechikishlar va ularni kamaytirish texnologiyalari.....	240
Raimov Ulugbek Yorqinbek o'g'li	
Tijorat banklarining likvidligini tartibga solish amaliyotining dolzarb masalalari	246
Sayfutdinov Bobur Nodirovich	
Tijorat banklarining investitsion jozibadorligini oshirish yo'llari.....	255
Yuldoshev Otabek Jovli o'g'li	

Tijorat banklarining investitsion faolligini oshirish yo'llari.....	261
Ortiqov Sidiqjon Xolmurodovich	
Innovatsion yondashuvlar orqali davlat xaridlarida iqtisodiy samaradorlikni oshirish	266
Kurbonbekov Sardorbek Ravshanovich	
Hududlarda barqaror rivojlanish nazariyalarining sanoat korxonalari faoliyatiga ta'siri	270
Sadriddinov Baxtiyor Shamsiddin o'g'li	
Turizm platformalarining raqobatbardoshligini oshirishda zamonaviy kontent va raqamli marketing strategiyalarining integratsiyalashgan yondashuvi.....	277
Dadamirzayev Sarvarbek Ulug'bek o'g'li	
Bank xizmatlarida innovatsion texnologiyalarni kengaytirish yo'nalishlari.....	283
Almosova Shohista Jobirovna	
Модели организации казначейства в ведущих стран мира.....	288
Сагдиев Равшан Сайфуллаевич	
Paxta-to'qimachilik klasterlari faoliyatini nazariy jihatlar va rivojlantirish yo'llari.....	302
B.Sh.Shadmanov	
Qurilish sanoatini rivojlantirishda tabiiy resurslardan kompleks foydalanishning ahamiyati.....	307
Yuldasheva Mexrunisa Kasimjan qizi	
Yangi O'zbekistonning "Yashil" iqtisodiyoti: qiyosiy tahlilning asosiy tendentsiyalari	313
Ro'ziyeva Dilfuza Toshmurovna	
Oliy ta'limda raqamli texnologiyalarning muammolari va uni bartaraf etish yo'nalishlari.....	318
Abduraxmanova Malika Abdujaparovna	
Namangan viloyatining Farg'ona vodiysi qo'shni hududlari bilan iqtisodiy hamkorligining hozirgi holati va rivojlantiruvchi omillari	323
Sattarov R.A.	
Desentralizatsiyalangan ma'lumot almashish protokollari: IPFS, Filecoin va Arweave tahlili	328
Raimov Ulugbek Yorqinbek o'g'li	
Transport xizmatlari ko'rsatish biznes-jarayonlarini raqamli transformasiya talablari asosida takomillashtirish.....	333
Komilov Asror Akmalovich	
Empowering the Future: Assessing the Role of Automation, Internet of Things (IoT), and Demand Management in Enhancing Energy Efficiency of Smart Grids.....	338
Khakimjanova Surayyo Khabibullayevna	
Ta'lim jarayonida sun'iy intellektdan foydalanish tajribalari (xalqaro va mahalliy misollar)	345
Madaminov Shoxruxbek Ma'rufjon o'g'li	
Zamonaviy sharoitlarda uy-joy fondini boshqarishning moliyaviy mexanizmini takomillashtirish	352
Inoyatova Durdona Shoxaydarovna, Karimova Aziza A'zamiddin qizi	
Mijozlar tajribasini yaxshilashda raqamli integratsiya strategiyalari: "O'zbektelekom" AK tajribasi.....	358
Islamov Javlon Rasulovich	
Tijorat banklari orqali jinoiy yo'l bilan olingan daromadlarni legallashtirishga qarshi kurashish mexanizmlari.....	361
Rustamov Sunnatillo Rustamovich	
Yashil iqtisodiyot barqaror rivojlanish omili sifatida: Yevropa tajribasi.....	368
Turobjanov Murodjon Maxammadjanovich	
Ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikka erishishda kichik biznes va mahalla hamkorligi modellarini takomillashtirish	373
Murotov Nodir Xujamqulovich	
Xalqaro moliya institutlarining O'zbekiston bank sektori va iqtisodiyotiga ta'siri: YETTB faoliyati misolida tahlil.....	378
Alimov Azizbek Alievich	
Bankrotlik xavfini tahlil qilish modellari.....	386
Nasiriddinov Bahouddin Nuriddinovich	

Xizmat ko'rsatish korxonalarida sifat va samaradorlikni oshirishni takomillashtirish yo'llari.....	393
Burxonova Nargiza Mirshohid qizi	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash jarayonida bank tizimi islohotlari va ularni boshqarish strategiyalari.....	400
Hamroyev Xurshid Jalilovich	
“Temir yo'l transportida MHXSni joriy etishning ahamiyati va milliy standartlar bilan taqqoslama tahlili”	405
Babaxalov Norbo'ta Eshnazarovich	
Banking and financial services in the process of economic development digitalization and its advantages and security of the process	409
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, Baxanurov Oqil Odil og'li	
Kichik biznesda moliyaviy barqarorlikni ta'minlashdagi asosiy muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari.....	416
Abduvosit Omonboyev	
“Futurologiya va mintaqaviy iqtisodiy transformatsiya: Markaziy Osiyoda O'zbekistonning strategik senariylari”	421
Siddiqov Abdusalom Abdumalikovich	
Kichik biznes subyektlarini bank kreditlari orqali qo'llab-quvvatlashning rivojlangan xorijiy davlatlar tajribalari.....	425
Irgasheva Nigora Akbarovna	
Туристская мобильность стран персидского залива как устойчивый и перспективный источник въездного туризма в Узбекистан	434
Додиев Феруз, Голышева Елена Вячеславовна	
Turistik erkin iqtisodiy zonalarda investitsiya loyihalarini amalga oshirish: Imkoniyatlar, muammolar va istiqbollar	443
Xoliqov Dostonbek Rustam o'g'li	
Oliy ta'limda davlat-xususiy sheriklik: moliyalashtirish modelini modernizatsiya qilish yo'nalishlari.....	449
Bozorov Alisher O'zimurotovich	
Xalqaro raqamli intergatsiya, raqamlashtirish sharoitida tijorat banklari faoliyati tahlili	455
Turapov Bahromjon Alisher o'g'li	
To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar – iqtisodiyot taraqqiyotining muhim omili.....	461
Mamatkulova Nodira Maxkamovna	
Davlat xaridlari ishtirokchilarining elektron-skoring tizimi.....	465
Mamasoliyev Abrorbek Abdug'ani o'g'li	
Qishloq xo'jalik korxonalarida melioratsiya xarajatlari xisobining muammolari va yechimlari.....	469
Baxriev Muxiddin Sheralievich	
O'zbek banklarining xarajatlar samaradorligini stoxastik chegara modelida baholash	481
Xannayev Sherzod	
Практические подходы к выявлению и оценке налоговых рисков на основе сегментации деятельности налогоплательщиков	490
Голубова Ольга Сергеевна, Элбаева Мукаддас Рашидовна	
Iqtisodiyot tarmoqlarida investitsiyalardan samarali foydalanishni tashkil etish chora-tadbirlari va investitsiyalarni jalb qilish istiqbollari.....	496
No'monjonova Muazzam Maxbubjon qizi	
Empowering the future: The impact of automation, iot, and demand management on energy efficiency in smart grids.....	501
Khakimjanova Surayyo Khabibullayevna	
Institutsional o'zgarishlar sharoitida aholi daromadlari tarkibining oshishi va daromadlar tengsizligini kamaytirishning istiqbolli yo'nalishlari	508
Ergasheva Nafisa Baxridinovna	
Международные индексы, определяющие цифровое развитие страны	513
Талъатова Диёра Боходир кизи	

Sog'liqni saqlash sohasida davlat-xususiy sheriklik instituti orqali investitsiya loiyhalarini moliyalashtirishda moliyaviy-iqtisodiy samaradorligini baholash metodologiyasi	517
Karabayev Sanjar Abdusamatovich	
Управление качеством в технологических стартапах: Баланс между скоростью и надежностью	527
Хамидуллина Гульнора Рафкатовна, Раджабов Темур Рустамович, Носиров Илхом Аббосович	
Namangan viloyatida iqtisodiy integratsiyani jarayonida eksport va import operatsiyalarining tahlili	535
Adashev Azimjon O'rinboyevich	
Korxonalarda kadrlar tayyorlash ijrosidagi mavjud muammolar va kadrlar siyosatining takomillashtirib borish xususiyatlari	541
Mamatqulov Rustam Muxammadkarimovich	
Yashirin iqtisodiyot tushunchasi, turlari va shakllanish omillari hamda uning iqtisodiyotga ta'siri.....	546
Malikov Abdulaziz Toxirjon o'g'li, S.A. Zakirova	
The purpose of assessing a person's entrepreneurial capacity is to classify their quality characteristics	562
Mansur Matkarimov, Qaxramon Madraximov, Sherjon Sherjonov, Jahongirbek Nurjonov	
Challenges in enhancing the efficient use of economic resources in agriculture within an innovative economy framework.....	568
Nodira Abdullayevna Eshquvattova	
Оценка эффективности существующих методов стратегического управления проектами	573
Мансурова Севара Мансуровна	
Создаются благоприятные условия для индивидуальных предпринимателей и самозанятых лиц	577
Батыров Фархад Бакитович	
Sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligini oshirish metodologiyasini takomillashtirish yo'llari.....	593
Haqberdiyev Bekzod O'ktamovich	
Toshkent viloyatida metal bozorining rivojlanishi va unda kichik biznesning o'rni	600
Musayeva Shoirazimovna	
Mechanisms for ensuring employment in the services sector through the development of small business and private entrepreneurship.....	606
Turabekov Sokhibjon Sherboy ugli, Abdukhalikov Ulugbek Abdukhalikovich	
Tijorat banklarini raqamlatirish sharoitida inson resurslarini boshqarishning innovatsion yondashuvlari (BRB misolida)	611
Azimov Asrorjon Muzaffarjonovich	
The importance and current state of accounting and auditing of liabilities in enterprises	616
Khaliqnazarova Gulnaz Jalgasbay qizi	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikda xotin-qizlarning barqaror bandlik darajasining ekonometrik tahlili.....	622
Xoliyorova Shoxista Qahramon qizi	
Moliyaviy bozor ishtirokchilari faoliyatini samarali boshqarishda innovatsion moliyaviy vosita va metodlarning qo'llanilishi.....	627
Hotamqulova Madina Sanjar qizi	
Oliy ta'limga investitsiya kiritishning asosiy shakl va mexanizmlari	631
Almardanov Ulug'bek Qudrat o'g'li	
"Yashil" iqtisodiyotning metodologik asoslari.....	635
Babakulov Bahromqul Mamatkulovich, Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, Boymurodov Jonon Komiljonovich	
O'zbekiston sharoitida davlat xaridlarini yanada rivojlantirish istiqbollari	641
Turganbaev Nursulton Bayram uli	

Tijorat banklarida jismoniy shaxslarga ko'rsatiladigan xizmatlar raqamli transformatsiyaning joriy holati tahlili	645
Qurbonov Alisher Samadovich	
Инновационные формы сотрудничества образования и индустрии для формирования компетенций в сфере устойчивого туризма: Опыт и перспективы Узбекистана.....	653
Бухарова Нигора Газиевна	
Muzey sohasida tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlar nazariyasi va ularni madaniy meros va muzeyshunoslik sohasiga tatbiq etish	657
Asadova Nigora Mehridin qizi	
Internet banking adoption in Uzbekistan	661
Karimov Erkin Yusubovich	
Elektron tijorat O'zbekiston va Xitoy raqamli iqtisodiyotini rivojlantirish drayveri sifatida	665
Samedinov Timur Selyametovich	
Yuridik shaxslar birlashuvi orqali amalga oshiriladigan xufyona soliqlardan qochish sxemalarini moliyaviy instrumentlar bilan bartaraf etish yo'llari	671
To'rayev Dilshod Xasanovich	
O'zbekiston shahar ekoturizmida raqamli egizak texnologiyalarining iqtisodiy potentsiali	683
Esonboyev Baxodir Bakir o'g'li	
Yengil sanoatni rivojlanishtirishning mintaqaviy xususiyatlari	687
Fuzaylov Sarvar Abdusamatovich	
Tijorat banklarining depozit siyosatiga ta'sir qiluvchi omillar	693
Komilova Mukammal Shavkatovna	
Tadbirkorlik subyektlari faoliyatini mikromoliyalashtirish bilan bog'liq muammolar	697
Tojiyev Javlonbek Rustamovich	
Ishbilarmonlik muhitini baholashning metodologiyalari tahlili	704
Nabieva Nilufar Nabi qizi	
Jismoniy shaxslarning daromadlariga deklaratsiya asosida soliq solish mexanzmini takomillashtirish	715
Ibragimov Zafar Ismailovich	
Yashil marketing yordamida moda sanoatida mijozlar ehtiyojini samarali qondirish.....	723
Xalilova Nafisa Komilovna	
Targetlangan iqtisodiy siyosat orqali kambag'allikka qarshi kurash	727
Baratov J.N.	
Globallashtirish sharoitida O'zbekiston iqtisodiyotining modernizatsiyasi va strategik rivojlanish yo'nalishlari	733
Ibrohimov Boburmirzo Baxtiyor o'g'li	
Sug'urta kompaniyalarining innovatsion faoliyati tahlili va moliyalashtirish samaradorligini aniqlash yo'nalishlari	738
Baxronova Shaxodat Baxshuloyevna	
Yo'lovchi tashish sohasida autsorsingni qo'llash istiqboli	744
Kaxarova Nilufar Yerkinjovna	
Ta'lim klasterlari faoliyatining barqaror taraqqiyotdagi o'rni.....	748
Imamova Nilufar Asamutdinovna	
Xizmatlar eksportini rivojlanishining zamonaviy tendensiyalari.....	753
Alixonov Mirzoulug'bek Pahlavonjon o'g'li	
O'zbekistonda suv resurslaridan oqilona foydalanishda soliq mexanizmlari ta'sirini oshirish masalalari	759
Boymurotov Sodiq Rozziqovich	
Влияние состояния матери и факторов среды на развитие аллергии у детей грудного возраста.....	766
Закирова Бахора Исламовна	
Роль стандартов устойчивого развития МСФО в трансформации экономики тюркских стран	771
Маткаримов Давронбек Матякубович	

Sanoat korxonalarining atrof-muhitga ta'sirini baholashda iqtisodiy mexanizmlarni takomillashtirish	776
Sarvinov Alisherovna Radjabova	
Neft-gaz sanoatida amalga oshirilayotgan investisiya loyihalarida mahalliy kontent ulushini oshirish masalalari.....	779
Umurzakov Jamoliddin Sherbekovich	
Sanoat korxonalarida mahsulot raqobatbardoshligini oshirish yo'nalishlari	784
Naimxonov Ma'rufxon Zokirxon o'g'li	
Qishloq xo'jaligi korxonalari monitoringida raqamli texnologiyalardan foydalanishda xorij tajribasi.....	788
Yusupov Nizomiddin Ro'zimurod o'g'li	
Mintaqa sanoat korxonalarining strategik marketing faoliyatining tahlili	793
Xaytboyeva Nigora Bakmamatovna	

MINTAQA SANOAT KORXONALARINING STRATEGIK MARKETING FAOLIYATINING TAHLILI

Xaytboyeva Nigora Bakmamatovna

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti,

Biznes va boshqaruv kafedrası dotsenti v.b.

Email: nigoraxaytboyeva92@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqola O'zbekiston to'qimachilik sanoati korxonalarining strategik marketing faoliyatini tahlil qilishga bag'ishlangan bo'lib, sanoatning iqtisodiy ahamiyati, rivojlanish yo'nalishlarini yoritib ko'rsatadi. Adabiyotlar tahlili orqali strategik marketing konfiguratsiyalari, mijoz va raqobatchilarga yo'naltirilgan yondashuvlar, shuningdek, raqamli va innovatsion marketingning roli ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: To'qimachilik sanoati, strategik marketing, omilli tahlil, marketing konfiguratsiyalari, raqamli marketing, innovatsion rivojlanish, eksport salohiyati.

Abstract: This article is devoted to the analysis of strategic marketing activities of enterprises of the textile industry of Uzbekistan, highlighting the economic importance of the industry, its development directions. Through the analysis of the literature, strategic marketing configurations, customer and competitor-oriented approaches, as well as the role of digital and innovative marketing are considered.

Key words: Textile industry, strategic marketing, factor analysis, marketing configurations, digital marketing, innovative development, export potential.

Аннотация: Статья посвящена анализу стратегической маркетинговой деятельности предприятий текстильной промышленности Узбекистана, раскрывая экономическое значение отрасли, направления её развития. На основе анализа литературы рассматриваются стратегические маркетинговые конфигурации, клиентоориентированные и конкурентоориентированные подходы, а также роль цифрового и инновационного маркетинга.

Ключевые слова: Текстильная промышленность, стратегический маркетинг, факторный анализ, маркетинговые конфигурации, цифровой маркетинг, инновационное развитие, экспортный потенциал.

KIRISH

O'zbekiston to'qimachilik sanoati mamlakat iqtisodiyotining jadal rivojlanayotgan tarmoqlaridan biridir. Sanoat xorijiy investitsiyalarni jalb qilish, yangi korxonalarni tashkil etish, ishchi o'rinlarini yaratish va aholi bandligini ta'minlash, mahsulotlarni eksport qilish bo'yicha yetakchi o'rinlarni egallab kelmoqda. Shu bilan birgalikda, to'qimachilik sanoati respublika milliy iqtisodiyotini rivojlantirishda strategik jihatdan muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

To'qimachilik sanoati bandlik va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. So'nggi yillarda to'qimachilik sanoatida mahsulot ishlab chiqarish hajmi jadal sur'atlarda o'sib bormoqda va mamlakat yalpi ichki mahsulotidagi ulushi sezilarli darajada oshmoqda. Xususan, 2024 yilda respublika korxonalari tomonidan 885,8 trln so'mlik sanoat mahsulotlari ishlab chiqarilgan bo'lib, 2023 yilning yanvar-dekabr oylariga nisbatan sanoat ishlab chiqarishining fizik hajmi indeksi 106,8 % ni tashkil etdi. [1]

To'qimachilik mahsulotlarini eksportini jadallashtirishda muhim omillaridan biri GSP + rejimi bo'lib, unga ko'ra o'zbek to'qimachilik mahsulotlari boshqa to'qimachilik mamlakatlari bilan jiddiy raqobatlasha olishga imkon yaratadi.

2024 yilda to'qimachilik mahsulotlari ishlab chiqarishning ishlab chiqaradigan sanoat tarkibidagi ulushi 11,9 % ni tashkil etgan, o'tgan yilning tegishli davriga nisbatan fizik hajm indeksi 11,1 % ga ko'payib, ishlab chiqarish hajmi 89 451,2 mlrd so'mga to'g'ri kelgan.

O'zbekistonning paxta-to'qimachilik va tikuv-trikotaj sanoatini jadal rivojlantirish strategiyasi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 12-fevraldagi "To'qimachilik va tikuv-trikotaj sanoatini isloh qilishni yanada chuqurlashtirish va uning eksport salohiyatini kengaytirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4186-sonli va 16 sentabr 2019-yildagi "Yengil sanoatni yanada rivojlantirish va tayyor mahsulotlar ishlab chiqarishni rag'batlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4453 sonli qarorlari va 2020-yil 5-maydagi "To'qimachilik va tikuv-trikotaj sanoatini qo'llab-quvvatlashga doir kechiktirib bo'lmaydigan chora-tadbirlar to'g'risida"gi PF-5989 sonli farmonlariga muvofiq ishlab chiqilgan.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Korxonalarning strategik marketing faoliyati deganda uning bozorga moslashuvchanligini aks ettiruvchi faoliyati hamda strategik konfiguratsiyalardan foydalanish darajasi tushuniladi.

"Miles" va boshqalar tadqiqotlarida [2] korxonalarning uchta asosiy yo'nalish qarashlarini (konfiguratsiyalarini) farqlash mumkin: qidiruvchi (prospector), himoyachi (defender) va tahlil qiluvchi (analyzer).

Tadqiqotchilar odatda doimiy ravishda innovatsion yangi mahsulotlarni ishlab chiqishga va yangi bozor imkoniyatlaridan foydalanishga intilishadi. [3] Ular innovatsionlik va moslashuvchanlikka e'tibor berishadi, shu bilan birga nazorat va operatsion samaradorlik bunday korxonalar uchun ustuvor yo'nalish hisoblanadi. [4] Korxonalarning bunday strategik yondashuvi bo'yicha faoliyat yurituvchi korxonalar asosiy e'tiborni raqobatchilarga qarshi kurashga emas, balki, mijozlar bazasini kengaytirish va ular bilan ishlashga ko'proq moyil bo'lishadi. [5]

Himoyachilar esa o'z raqiblarini jiddiy va ehtiyotkorlik bilan qabul qilishadi va raqibning tahdidli deb hisoblagan har qanday harakatlariga intensiv hujum bilan tezda javob berishga harakat qiluvchi yondashuvdir. [6] Himoyachilar o'zlarining mavjud mahsuloti va bozorida xavfsiz pozitsiyani saqlashga ko'proq e'tibor berishadi. Ular kamdan-kam hollarda yangi imkoniyatlarni izlashgan. Asosiy e'tiborni tashkiliy o'zgarishlarni amalga oshirishda deb hisoblashadi. Bunday kompaniyalar strategik qarorlar qabul qilishda asosiy e'tiborni operatsion samaradorlikka qaratishadi. [7]

Biroq ilmiy tadqiqotlarda korxonalarning bunday strategik yondashuvlarni aniqlash bo'yicha ham yetarlicha ilmiy tadqiqotlar amalga oshirilmagan. Cheklangan miqdorda amalga oshirilgan tadqiqotlarda asosiy e'tibor baribir strategik moslashuvchanlikka, ya'ni bozorga moslashishga qaratiladi.

Korxonaning marketing strategiyasi uning marketing faoliyati va firma uchun raqobatdosh ustunliklarni yaratish va qo'llab-quvvatlash bilan bog'liq qarorlarini qabul qilish darajasi va uni amalga oshirish orqali barqaror iqtisodiy rivojlanishini bildiradi. Bu borada oldingi boblarda keng o'rganishlar amalga oshirilgan. Har qanday korxona o'zining kuchli tomonlaridan foydalanish orqali raqobatchilardan farqlanishga va mijozlarga o'ziga xos bo'lgan yaxshiroq qiymat berishga intiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu maqolani batafsil yoritishda ilmiy tadqiqotlarning ilmiy mushohada, analiz va sintez, suhbat, nazariy va empirik usullaridan keng foydalanildi. Shuningdek, tahlil natijalarini shakllantirishda anketa so'rovnoma usullaridan foydalanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Korxonalarning marketing strategiyalaridan foydalanish salohiyatini ikki yo'nalishda ko'rib chiqish mumkin. Birinchi yo'nalish mavjud bozor imkoniyatlaridan foydalanish holati va ikkinchi yo'nalish har bir korxonaning o'z strategik maqsadlariga qay darajada amalga oshira olayotganligi nuqtayi nazaridan. Fikrimizcha, korxonalarning marketing strategiyalaridan foydalanish imkoniyatlarini biz tarmoqda faoliyat ko'rsatayotgan korxonalarning global bozorlarga chiqish, eksport imkoniyatlari va mahalliy bozorlarga qay daraja moslashuvchan strategiyalarni amalga oshirish nuqtayi nazaridan ko'rib chiqilishi lozim.

Korxonalarning strategik marketing faoliyatini baholashda 1-jadvalda keltirilgan 32 ta indikatorlar qabul qilindi. Taklif etilgan ko'rsatkichlar to'qimachilik korxonalari menejerlaridan va boshqaruv xodimlaridan o'tkaziladigan so'rovnomalar asosida baholanagan. Bunda har bir mezon bo'yicha muhimligini aniqlash bo'yicha har bir yo'nalish uchun 5 ta savoldan iborat baholash indikatorlari kiritiladi. Kiritilgan indikatorlar korxonalarning strategik salohiyatini namoyon etishga qaratilgan.

1-jadval. Korxonalarning strategik marketing faoliyatini baholash indikatorlari

MEZONLAR	SAVOLLAR	BAHOLASH SHKALASI
F1. Asosiy maqsadingiz nima	Bizning kompaniyamiz bozorda ko'proq daromad olishga qaratilgan	1
	Bizning kompaniyamiz bozorda raqobatbardosh bo'lishga qaratilgan	2
	Bizning kompaniyamiz bozor talabiga tezkor moslasha olishga qaratilgan	3
	Bizning kompaniyamiz brendimizga sodiq bo'lgan mijozlarga xizmat ko'rsatishga qaratilgan	4
	Bizning kompaniyamiz keng mijozlar bazasiga xizmat ko'rsatishga qaratilgan	5
F2. Raqobat ustunligining asosiy manbayi	korxonada ishlovchilarga yaratilgan sharoitdir	1
	davlat imtiyozlaridan foydalanishdir	2
	xarajatlar bo'yicha yetakchilik	3
	mahsulot/xizmatimizning o'ziga xos xususiyatidir	4
	mijozlarimizga kulaylik va qiymat yaratishdir	5
F3. Mahsulot bo'yicha strategik yo'nalish	bozor narxlariga moslashtirish	1
	diversifikatsiya	2
	assortiment siyosati	3
	innovatsiyalarga ko'proq sarmoya ajratish	4
	mahsulotlarda mijozlarga ko'proq (naf) qiymat berish	5
F4. Narxlashtirish strategiyalari	Mahsulot tannarxiga	1
	Bozor konyunktura o'zgarishlariga	2
	Raqobatchilarimning narxiga	3
	Mijozlarim segmentiga	4
	Har bir mijoz uchun o'ziga xos yondashuv mavjud	5
F5. Kommunikatsiya strategiyasi	Mijozlarimiz uchun yuqori sifat kafolati ta'minlangan	1
	Mijozlarning qoniqishi kompaniyamiz uchun ustuvor vazifadir	2
	Mijozlarning fikr-mulohazalarini yaxshilash uchun faol ravishda harakat qilamiz	3
	Har bir mijoz uchun o'ziga xos bo'lgan kommunikatsiya kanallarini yaratamiz	4
	Biz mijozlarimiz bilan ular xohlaganday aloqa qilamiz	5
F6. Xalqaro bozorlarga chiqarishga qaratilgan strategiya	Biz mahalliy bozor uchun ishlaymiz	1
	Biz xalqaro bozorlarda raqobatdosh emasmiz	2
	Bizda xalqaro bozorlarga chiqish bo'yicha o'z rejamiz bor	3
	Yaqin kelajakda global miqyosda sezilarli darajada kengayish rejalарimiz bor	4
	Biz xalqaro bozorlar bilan ishlaymiz	5

F7. Raqamli marketing strategiyalari	Raqamli marketingdan foydalanish ko'p xarajat talab etadi	1
	Biz raqamli marketingga alohida ye'tibor qaratamiz	2
	Bozor faoliyatini boshqarishda raqamli dasturlardan foydalanamiz	3
	Raqamli marketing bo'yicha o'z maqsadlarmiz bor va ularga qat'iy amal qilamiz	4
	Raqamli marketing asosida mijozlarga erishish – bizning asosiy maqsadimizdir!	5
F8. Barqaror rivojlanish strategiyalari	Barqaror rivojlanishning asosiy yo'li - daromadlarni maksimal darajaga ko'tarish	1
	Barqaror rivojlanishning asosiy yo'li – texnologiyalarni zamonaviylashtirish va xodimlarimiz xavfsizligi	2
	Barqaror rivojlanishning asosiy yo'li – mamlakat budjetiga hissa qo'shish	3
	Barqaror rivojlanishning asosiy yo'li – mijozlarimizning ijtimoiy muammolarini xal qilishdir	4
	Barqaror rivojlanishning asosiy yo'li – ekologik samaradorlikka erishish va hissa qo'shish	5
F9. Innovatsion rivojlanish strategiyasi	Kompaniyamiz innovatsiyalar uchun doimiy mablag' ajratib boradi	1
	Biz doimo innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlaymiz	2
	Biz resurslarni maxsus innovatsion harakatlar uchun ajratamiz	3
	yangi bozor maydonlarini yaratish bo'yicha innovatsiyalarni amalga oshirish rejalarimiz bor!	4
	Qiymat innovatsiyasi bizning strategik rejalashtirishimizning asosiy yo'nalishi hisoblanadi	5
F10. Uzoq muddatli strategik maqsadlar	Daromadlarimizni yuqori darajada oshirish	1
	Bizning asosiy uzoq muddatli maqsadimiz barqaror o'sishdir	2
	Biz raqobatbardoshlikni uzoq muddatli maqsad sifatida birinchi o'ringa qo'yamiz	3
	Bizning asosiy maqsadimiz brend nufuzimizni oshirish	4
	Mijozlarimiz uchun ko'proq qiymat taklifni yaratishni ustuvor maqsaddir	5

So'rovnoma jami 257 nafar to'qimachilik va tikuvchilik sanoatida faoliyat yurituvchi menejerlar va marketologlar, korxona rahbarlari ishtirok etishgan. To'qimachilik korxonalarining strategik marketing faoliyatini baholashda SPSS Statistical dasturidan foydalaniladi.

O'tkazilgan anketa so'rovnomalarini natijalarini ishonchligini tekshirish uchun reflektor o'lchov modeli ichki mustahkamlik ishonchligi nuqtayi nazaridan baholandi. Alfa koeffitsiyenti uchun maqbul qiymat yuqori ishonchlikni ifodalovchi 0,7 dan 0,9 gacha va o'rtacha ishonchlikni ifodalovchi 0,5 dan 0,7 gacha o'zgaradi.¹ To'plangan ma'lumotlar bo'yicha umumiy KMO va Bartlet kritik mezonlari qiymati 0,797 ni tashkil etgan. Ushbu mezon o'tkazilgan so'rovnoma natijalari yuqori ishonchli deb qarashga imkon beradi.

Matematik jihatdan, omilli tahlili bir nechta regressiya tahliliga o'xshaydi, chunki har bir o'zgaruvchi asosiy omillarning chiziqli kombinatsiyasi shaklida namoyon bo'ladi:

1 Kapoor K., Dwivedi Y.K., Piercy N., Lal B. RFID integrated Systems in Libraries: Extending TAM model for empirically examining the use Journal of Enterprise Information Management, 27 (6) (2014), pp. 1-23.

$$X_i = A_{i1}F_1 + A_{i2}F_2 + A_{i3}F_3 + \dots + A_{im}F_m + V_iU_i$$

X_i — i omillarning standart o'zgaruvchisi;

A_{ij} — i o'zgaruvchiga nisbatan j omilning standart regressiya koeffitsiyenti;

F_i — umumiy yashirin bo'lgan omillar;

V_i — i omil bo'yicha j o'zgaruvchining standart regressiya koeffitsiyenti;

U_i — o'zgaruvchan i omilning ahamiyatli koeffitsiyenti;

m — jami omillar soni;

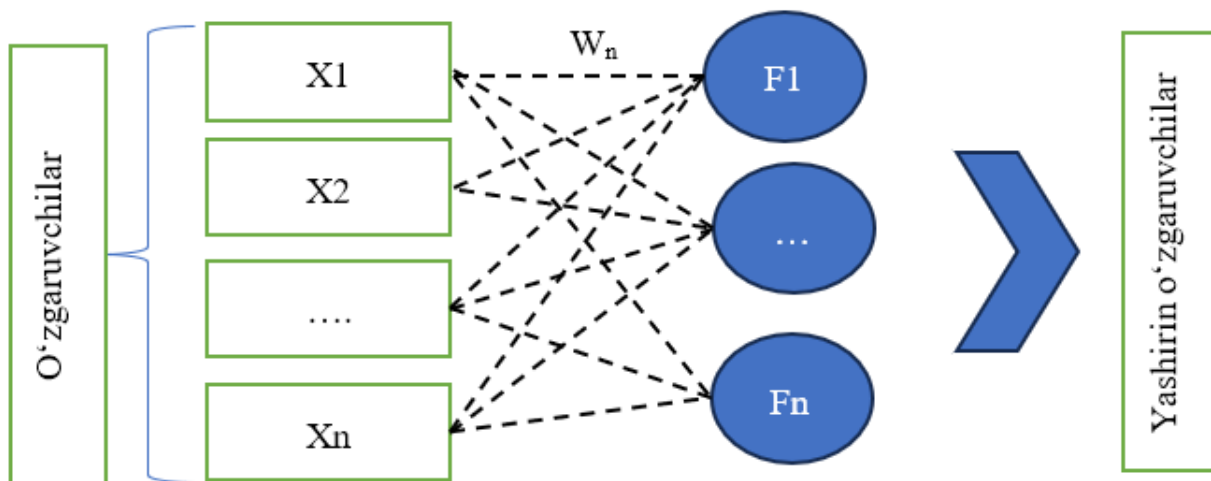
F_i — umumiy yashirin bo'lgan omillar natijaviy o'zgaruvchi va o'zaro bir biri bilan bog'liq. Yashirin omillar, o'zining o'zgaruvchilari bilan chiziqli bog'langan va uni quyidagi ko'rinishda ifodalash mumkin.

$$F_i = W_{i1}X_1 + W_{i2}X_2 + W_{i3}X_3 + \dots + W_{ik}X_k$$

W_i — omilning natijaviy og'irligi

k — o'zgaruvchilar soni;

Bizning tadqiqotimizda o'zgaruvchilar soni 10 tani tashkil etadi. Omilli tahlilning grafik ko'rishini 1-rasmda aks etgan.

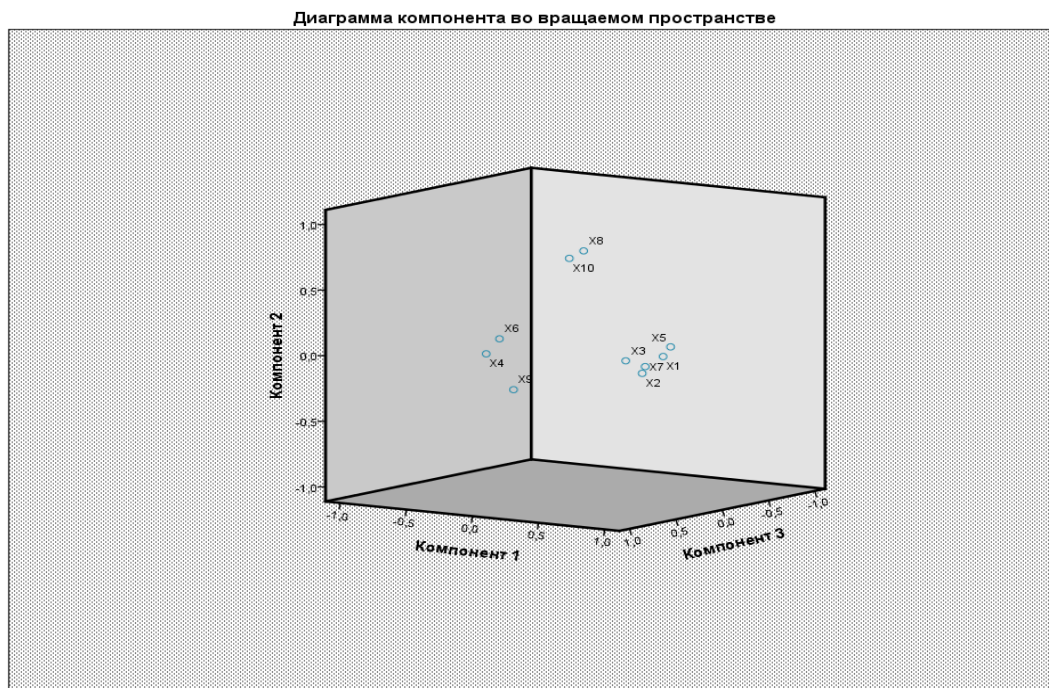
1-rasm. Omilli tahlil modeli

Omili tahlil natijasida 3 ta asosiy komponent aniqlandi. Bizning asosiy maqsadimiz korxonalarning strategik marketing faoliyatini baholash edi. Tanlab olingan 10 ta omillar bo'yicha dispersiya tekshirilganda jami natijalar bo'yicha umumiy dispersiya 21,8 foizni tashkil etgan. 3 - jadval tahlili davomida chiqarilgan har bir omil yoki komponent tomonidan izohlanadigan dastlabki ma'lumotlardagi umumiy dispersiyaning ulushi haqida ma'lumot beradi. Ushbu jadval ma'lumotlardagi o'zgaruvchanlikning qancha qismini olingan omillar bilan hisobga olish mumkinligini tushuntiradi.

Omili tahlil natijalari asosida bizda 3 ta omil ajratib olindi va ularning og'irlik koeffitsiyentlari (W_n)lar aniqlandi. Agar e'tibor qaratilsa, F_m omillar bu to'qimachilik korxonalarining marketing faoliyati bilan bog'liq bo'lgan omillar sifatida qarash maqsadga muvofiq. Sababi, ushbu yashirin omil bo'yicha asosan marketingning narx, tovar, kommunikatsiya siyosati va tashqi bozorlarga chiqish bilan bog'liq omillar yig'ilgan. Omilli tahlil natijalari shundan dalolat bermoqdaki, to'qimachilik korxonalarida marketing kommunikatsiya strategiyalarini ishlab chiqish bo'yicha faoliyatlar korxonalarning marketing faoliyati samaradorligiga salbiy (X_4) ta'sir qilmoqda. Shuningdek, tanlangan raqobat determinantlari ham korxonalarni strategik marketing faoliyatini samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Ikkinchi guruh omil esa korxonaning strategik faoliyati va strategik rejalashtirish bilan bog'liq omillar hisoblanadi. Bu komponent bo'yicha asosan ikkita o'zgaruvchilarning birikuvi mavjud bo'lib, bu o'zgaruvchilar "barqaror rivojlanish (X_8)" va "uzoq muddatli (X_{10})" hisoblanadi. Asosiysi ularning bog'lanishi ijobiy "+" hamda yuqori bog'lanishga egadir.

Keyingi komponent ham o'ziga 2 ta o'zgaruvchilarni qabul qildi. Bular "Raqqamli (X7)" va "innovatsion rivojlanish (X9)" bo'yicha tanlangan o'zgaruvchilardir. Mazkur o'zgaruvchilar asosan korxonalarning innovatsion rivojlanish holati bilan bog'liq omillardir. Har bir komponent bo'yicha o'zgaruvchilarni joylashuv grafigi 2-rasmda ifodalangan.

2 -rasm. O'zgaruvchilarni joylashuv bo'yicha taqsimlanishi

Yuqoridagilarga asosanib, fikrimizcha korxonalarning strategik marketing faoliyatini baholashda 3 ta asosiy omillarga tayanish maqsadga muvofiqdir, ular korxonalarning marketing faoliyati bilan bog'liq omillar; korxonaning strategik rejalashtirish faoliyati bilan bog'liq omillar hamda innovatsion rivojlanish bilan bog'liq omillar. Tadqiqot natijalaridan kelib chiqqan holda tadqiqot uchun asosiy ko'rsatkichlar mezonini aniqlash talab etiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ushbu tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, korxonalar marketing kommunikatsiyasi va raqobat determinantlarida zaifliklarga ega, biroq barqaror rivojlanish va uzoq muddatli maqsadlarga ijobiy bog'lanish mavjud. Taklif sifatida korxonalar raqqamli marketing va innovatsiyalarni kuchaytirishi, mijozlarga yo'naltirilgan strategiyalarni rivojlantirishi, shuningdek, xalqaro bozorlarga chiqish rejalarini takomillashtirishi lozim. Bu choralar orqali sanoatning raqobatbardoshligi va eksport salohiyatini oshirish mumkin bo'lib, kelgusidagi tadqiqotlar uchun ko'proq empirik ma'lumotlar yig'ish tavsiya etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Ijtimoiy-iqtisodiy ahvoli, O'zbekiston respublikasi Statistika qo'mitasi axborotnomasi, 2024 y.
2. Miles R.E., Snow C.C., Meyer A.D., Coleman J.H.J. Organizational strategy, structure, and process Academy of Management Review, 3 (3) (1978), pp. 546-562
3. Slater S.F., Olson E.M. Marketing's contribution to the implementation of business strategy: An empirical analysis Strategic Management Journal, 22 (11) (2001), pp. 1055-1067
4. Chan Y.E., Sabherwal R., Thatcher J.B. Antecedents and outcomes of strategic IS alignment: An empirical investigation IEEE Transactions on Engineering Management, 53 (1) (2006), pp. 27.
5. Bamford C.E., West G.P. Strategic management: Value creation, sustainability, and performance South-Western Cengage Learning, Boston (2010).
6. Chan Y.E., Sabherwal R., Thatcher J.B. Antecedents and outcomes of strategic IS alignment: An empirical investigation IEEE Transactions on Engineering Management, 53 (1) (2006), pp. 27-47.
7. Kapoor K., Dwivedi Y.K., Piercy N., Lal B. RFID integrated Systems in Libraries: Extending TAM model for empirically examining the use Journal of Enterprise Information Management, 27 (6) (2014), pp. 1-23.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 8

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
